

Het Theaterfestival 1991

Over noodzaak en inplanting

Het Theaterfestival is in 1991 aan zijn eerste lustrum toe. Deze vijfde verjaardag gaat gepaard met een belangrijke innovatie voor het Vlaamse publiek: voor het eerst is de festivalselectie ook in Vlaanderen te zien, met name van 7 tot 15 september in de Antwerpse theaters deSingel en Monty. Theo Van Rompay houdt een pleidooi voor de noodzakelijke dialectiek tussen festivalorganisatie en permanente werking als voedingsbodem voor de artistieke ontwikkeling binnen de podiumkunsten.

Het Theaterfestival is het geesteskind van de Nederlander Arthur Sonnen, die zich bij de conceptie ervan liet leiden door het befaamde (West-)Berlijnse *Theatertreffen*. Het uitgangspunt is gekend: een tiental toneelproducties uit Vlaanderen en Nederland, geselecteerd uit het aanbod van het voorbije seizoen, worden als opmaat voor het nieuwe seizoen gepresenteerd in één stad. Amsterdam beet in 1987 de spits af, daarna werd gedurende drie jaren de Rotterdamse Schouwburg de gastheer. Dit jaar wordt er verhuisd naar Den Haag en steekt men dus voor het eerst ook de grens over.

Het basiscriterium van de selectie is het 'belangwekkende' karakter van de betreffende productie. Die gemeenschappelijke noemer wordt bewust nogal vaag gehouden en geeft ruimte tot een zeer uiteenlopende invulling. Zowel de lezing van een tekst, als de bewerking van een prozatekst voor theater, het spel van de acteur of het concept van de regisseur kunnen de keuze verantwoorden. "De jury wijst telkens opnieuw op lichtpunten, waarin nauwelijks de curve van een verborgen constante te ontwaren valt", zo schrijft juryvoorzitter Michaël Zeeman in het Juryrapport 1991.

Door op zoek te gaan naar 'belangwekkende' voorstellingen poogt de jury ook de 'hitparade'-klip te omzeilen. Het zou er niet om gaan de beste producties samen te brengen, maar wel diegene dus die zich op een of andere manier onderscheiden hebben. Niet de prijsuitreiking, maar wel het debat en de confrontatie horen centraal te staan op *Het Theaterfestival*. Dit nobele uitgangspunt van de initiatiefnemers is inmiddels door de praktijk bijgekleurd. Zelfs Arthur Sonnen zet in zijn voorwoord bij het komende festival het rare woord 'belangwekkend' tussen aanhalingstekens. Voor de media en het ruime publiek is *Het Theaterfestival* al lang een klassieke *Best of*; er is ook nauwelijks een theatergezelschap te vinden dat een festivalselectie niet in zijn curriculum opneemt. Om dit wedstrijd karakter in

de mate van het mogelijke te ondergraven kan het belang van het parallelprogramma niet overschat worden. De organisatoren hebben terzake dan ook een zeer belangrijke inspanning geleverd.

Een en ander neemt niet weg dat de samenstelling van de jury steeds meer met argusogen gevolgd wordt. Dit hoeft niet te verbazen. Toen bijvoorbeeld in 1990 het relatief onbekende *Marche funèbre pour chat* van Turbász/Van Dijk/Dehollander geselecteerd werd, miste dit zijn effect niet. De productie had tijdens het seizoen in nauwelijks een vijftal theaters speelmogelijkheden gekregen. Onmiddellijk na de bekendmaking van de juryselectie stond de telefoon roodgloeiend bij het gezelschap. Nogal wat organisatoren laten zich in hun theaterprogramma's blijkbare leiding door het oordeel van de jury!

Deze jury is samengesteld uit zes Nederlandse en drie Vlaamse critici, elk zetelend voor maximaal drie jaar. Deze verhouding was acceptabel zolang de organisatie en financiering van *Het Theaterfestival* exclusief Nederlands waren. Logischerwijze zou daar nu verandering in moeten komen, zij het dat het aantal professionele Vlaamse theatercritici dat zich voltijs aan de theaterkritiek kan wijden, op één hand te tellen is. Misschien kan de Vlaamse verankering van het festival een aansporing zijn voor de media in Vlaanderen om de kunstkritiek meer aandacht te geven. Het is toch godgeklagd dat in de redactie van belangrijke informatiebronnen als bijvoorbeeld De Standaard of Knack geen vaste plaats voorbehouden is voor een theater- of danscriticus.

Hoe dan ook, de jury voor dit festival bestond uit de Nederlanders Hanny Alkema, Hans Oranje, Max Smith, Karen Welling, Marijn Van der Jagt en Michaël Zeeman (voorzitter) en de Vlamingen Pol Arias, Johan Thielemans en Luk Van den Dries. De trouwe lezer van Etcetera kent deze drie laatsten uiteraard als Etcetera-medewerkers van het eerste uur. Andere

Vlamingen die vroeger reeds in de jury zetelden zijn Carlos Tindemans, Marianne Van Kerkhoven, Jon Misselyn en Wim Van Gansbeke.

Truuk

Toen vijf jaar geleden de idee voor *Het Theaterfestival* gelanceerd werd, voerde in vele theatermiddens sceptis de boventoon. Er bestond nogal wat argwaan tegen iets wat als een typische organisatoren-truuk beschouwd werd. Het begrip 'festival' bezorgt velen al maagpijn, denkend aan de inflatie waaraan gans West-Europa sinds een tiental jaren onderhevig is, laat staan een festival dat onbeschaamd en met flinke overheidssteun, over de hoofden van de dagelijkse werkers heen, schoolmeester zou gaan spelen. De vrees bestond dat management de bovenhand haalde op artistiek fundamenteel werk. En dat deze handigheid bovendien tonnen geld zou kosten. Trouwens, was het geen onzin te veronderstellen dat theatermakers hun voorbereiding van het nieuwe seizoen zouden stilleggen om even een oud stuk van onder 't stof te halen?

Op de achtergrond speelde de twijfel die als dé klassieker van de tachtiger-jaren-organisatoren kan beschouwd worden: festival of permanente werking? Theaterdirecteuren kijken met afgunst naar de luxe die de festivalorganisator zich kan permitteren om een gans jaar of zelfs twee jaar naar een piek toe te kunnen werken. De festivaldirecteur van zijn kant benijdt de flexibiliteit van de schouwburg, de mogelijkheid om direct te kunnen inspelen op de actualiteit. Beide vormen van theater-presentatie zijn inderdaad zeer uiteenlopend, maar de persoonlijke positie van de organisator is volstrekt irrelevant voor de grond van de zaak.

De vraag is immers waar publiek en theatermaker mee gebaat zijn. Het antwoord mag klaar en duidelijk zijn: met de dialectiek tussen festival- en schouwburgwerking. Een festival is in-